

Stilstaan bij de eindigheid

Wat kan of wil een kunstwerk op een begraafplaats vertellen? Hoe nestelt het zich in de sfeer van zo'n plek? 'Memento is niet louter een sculptuur', zegt kunstenaar Wesley Meuris. 'Het is ook een plaats waar je alleen kunt zijn of net anderen kunt ontmoeten.' [Ines Minten](#)

Wesley Meuris: 'In het kunstwerk wordt de lucht bijna een schilderij. Alsof je iets oneindigs inlijst.' [Boumediene Belbachir](#)

Je loopt de centrale begraafplaats van Borgloon op en ziet Memento in de verte liggen, tussen de appelbomen. Groot, rond en wit wacht het werk je op aan het eind van het pad. Het is een stilteruimte in openlucht, vijf meter hoog en met een diameter van tien meter. De ruimte heeft twee doorgangen: de ene nodigt je uit om naar binnen te gaan, de andere geeft je een weids zicht op het glooiende Haspengouwse landschap. Hoewel ze gemaakt is van hard staal, draagt ze vooral elegantie en sereniteit uit. ‘Als je erin staat en omhoog kijkt, zie je de cirkel in zijn geheel. De open lucht wordt een beeld op zich.’

In dialoog

Memento staat nu acht jaar op de nieuwe begraafplaats. Er ontbrak daar iets, vonden velen. De nieuwe architectuur was te kil en afstandelijk. Waar kon je heen met je verdriet en al je gedachten? Er was een plek nodig waar mensen konden bezinnen, iets met een sereen, intiem en meditatief karakter.

Spiritueel, maar niet op een enkele overtuiging gericht. Kunst kon wel eens het antwoord zijn. De Stad Borgloon nam bemiddelingsorganisatie De Nieuwe Opdrachtgevers onder de arm. Die luisterde naar de wensen, richtte een werkgroep van lokale betrokkenen op (met onder meer de pastoor, een begrafenisondernemer, meer en minder in kunst geïnteresseerde inwoners) en bracht die in contact met beeldend kunstenaar Wesley Meuris. Het werk zou in dialoog ontstaan. ‘Voor zo’n opdracht is dat belangrijk’, zegt Meuris. ‘Het kan je concept voeden. Ik zou het verschrikkelijk vinden om zomaar ergens een kunstwerk te droppen, al helemaal op een complexe plek zoals een begraafplaats.’

‘Het is even geleden sinds ik hier nog eens was’, vertelt Meuris. We nemen de doorgang naar het centrum van het werk. ‘Daar zit een plaatje los. Dat zal ik even melden. Voor de rest ben ik blij te zien dat het er nog staat’, lacht hij.

Toen hij pas met het concept begon, dacht de kunstenaar aan een betonnen constructie. ‘Uiteindelijk werd het staal. Zo’n keuze wordt vaak mee bepaald door wat financieel en technisch haalbaar is. Staal had het voordeel dat we met die cassettes konden werken: de vierkante stalen platen lijken wat tegen de wanden aan te zweven, wat het geheel eleganter maakt. Met beton was dat zo niet gelukt.’

‘Ik zou het verschrikkelijk vinden om zomaar ergens een kunstwerk te droppen, al helemaal op een begraafplaats’

Wesley Meuris Beeldend kunstenaar

We lopen mee met de cirkel van de constructie. Toen Meuris jaren geleden voor het eerst de buurt verkende, viel die beweging hem het eerst op. ‘Je loopt het pad af, van bij de ingang van de begraafplaats tot hier, voorbij de bomenrijen, de graven: het is een ritme waar je door wandelt. Vervolgens kom je hier naar binnen, je loopt een of meerdere cirkels, en dan ga je terug. Dat traject is even belangrijk als het werk zelf.’ Terwijl je het loopt, heb je de tijd om na te denken over je verdriet, het afscheid of net de troost die je er hoopt te vinden. ‘Zulke elementen reikt de omgeving je zelf aan, alsof ze je influistert wat er daar allemaal mogelijk is. Het is een simpel basisgegeven dat ik toen heb vastgegrepen en waar ik later op heb doorgedacht: hoe kon ik die ronde beweging met mijn werk vasthouden, versterken, vertalen?’

Alles mag wegvallen

De vierkante cassettes die de binnenkant van Memento bekleeden, echoën de vierkante naamplaten op de zerken. Hier blijven ze naamloos, open voor

interpretatie. ‘Ze kunnen voor individuen of verhalen staan. De herhaling werkt wat desoriënterend. Ook akoestisch kun je je door de cirkelvorm wat moeilijker oriënteren. Om dat effect te versterken, staan hierbinnen geen ankerpunten, zoals banken.’ Het werk is zelf een ankerpunt in het landschap, maar eenmaal binnen mag alles wegvallen. Ook de tijd lijkt er anders te verlopen. ‘Dat gevoel van loskoppelen van de tijd wordt nog versterkt door het spel van licht en schaduw. De zon valt door de doorgangen en maakt zelf heel langzaam een soort wandelende beweging. Het past bij een begraafplaats, toch de plek bij uitstek waar je stilstaat bij de eindigheid van de tijd.’ Onder onze voeten knerpen de witte kiezels, boven ons drijven witte wolken voorbij, gevolgd door wat dreigend grijs. ‘De lucht wordt bijna een schilderij. Alsof je iets oneindigs inlijst. Dat was zo’n element dat je je als kunstenaar vooraf wel inbeeldt, maar dat er uiteindelijk sterker uitkomt dan je vooraf hoopte. “Oef!”, denk je als je dat voor het eerst ziet. “We zijn er!”’

Memento maakt deel uit van de kunstroute Pit, die je voorbij zeven kunstwerken in de openbare ruimte van Borgloon en Heers brengt. Ook de bekende doorkijkerkerk van Gijs Van Vaerenbergh hoort bij dat traject.

Elke vrijdag gaan we in bossen, velden en steden op zoek naar kunstwerken in de openlucht en naar het verhaal erachter.

Verschenen op vrijdag 14 augustus 2020